

Aktivní hvězdy s exoplanetami

případ erupce na HD 189733

Tereza Klocová

Astronomický ústav AV, Ondřejov

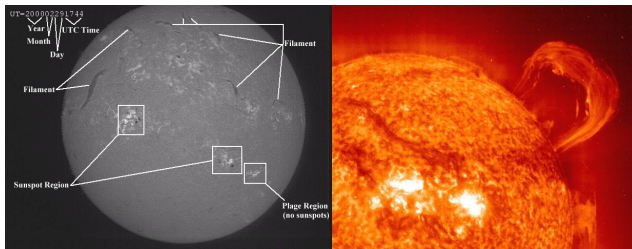
21.března 2017

Astronomický ústav SAV

Aktivita hvězd

Souhrnný pojem používaný pro popis jevů spojených s přítomností magnetického pole v chladných hvězdách (A-M)

- ▶ Ovlivňuje všechny atmosférické vrstvy
- ▶ Skvrny, erupce, koronální výrony hmoty, protuberance atd.
- ▶ Všechny časové škály

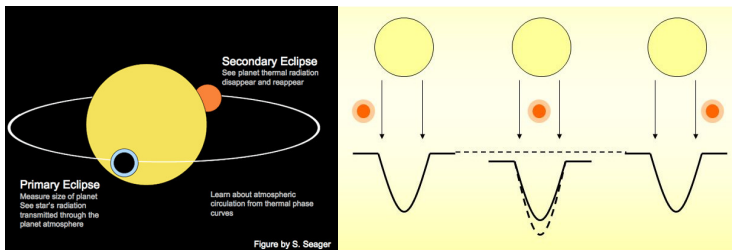

Mohou ovlivnit jak fotometrické měření tak jednotlivé spektrální čáry

Transmisní spektroskopie

Spektroskopie s vysokým rozlišením

Metoda objevování exoplanetárních atmosfér

- ▶ Použitelná pro tranzitující exoplanety
- ▶ Dodatečná absorpce světla hvězdy v planetární atmosféře

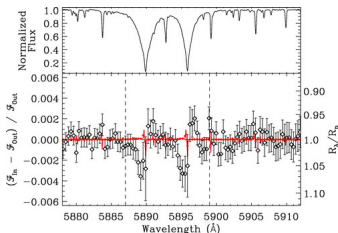
Transmisní spektroskopie

Modelováno *Seager & Sasselov 2000*

- ▶ Poměr ploch atmosféry planety k celkové ploše hvězdy $\sim 10^{-3} - 10^{-4}$
  - ▶ Pokles toku způsobený atmosférou - 10^{-4} vzhledem ke kontinuu
- ▶ Nejvýraznější změny v silných spektrálních čarách - čáry alkalických kovů: NaI and KI rezonanční dublety

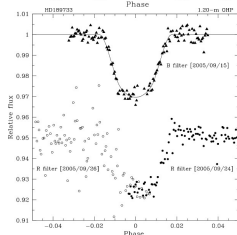
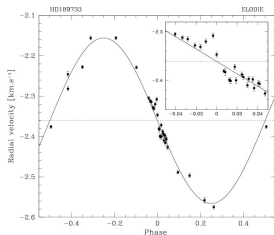
Pozorováno např. v systému HD 189733b (Redfield 2008)

- ▶ Objev sodíku v atmosféře exoplanety v pozemském pozorování (5890, 5896 Å)

Tranzitující exoplanetární systém HD 189733

K1V hvězda + Horký Jupiter

Hvězda

($V=7.65$)

T_{eff} [K] 5040 ± 50

$v \sin(i)$ [km s⁻¹] 3.5 ± 1

Věk [Gyr] 0.6

M_* [$M_{\odot}$] 0.8 ± 0.048

R_* [$R_{\odot}$] 0.756 ± 0.018

Planeta

P_{orb} [d] $2.2 \pm 1.5 \times 10^{-7}$

T_{dur} [d] 0.076 ± 0.0017

M_p [M_{Jup}] $1.144^{+0.057}_{-0.056}$

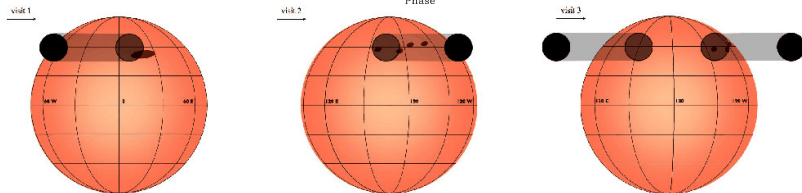
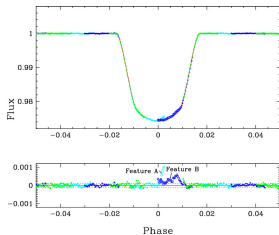
R_p [R_{Jup}] 1.138 ± 0.027

Torres, G. et al. 2008, ApJ, 677, 1324, Melo, C. et al. 2006, A&A, 460, 251

HD 189733 je aktivní hvězda

HST pozorování skvrn na povrchu hvězdy

- ▶ velikost komplexu skvrn $> 80\,000$ km
- ▶ 3 primární tranzity

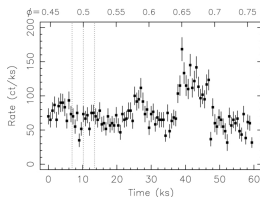

Pont et al. 2007, 476,1347

HD 189733 je aktivní hvězda

Erupce pozorované v rentgenovém oboru s

- ▶ *XMM-Newton*
  - ▶ k erupci došlo po sekundárním tranzitu

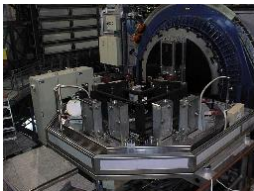
- ▶ Swift XRT pozorování
  - ▶ erupce nastala 8 hodin před primárním tranzitem

Pillitteri et al. 2010, 2011, 2014

Lecavelier des Etangs et al. 2012, 543, L4

Pozorování erupce na HD 189733 s UVES/ESO

- ▶ UVES - optický spektrograf s vysokým rozlišením $R \sim 60,000$
- ▶ 4 hodiny pozorování
- ▶ 244 spekter co pokrývají jeden planetární tranzit
- ▶ časové rozlišení 1 min
- ▶ spektrální pokrytí: 370-950 nm

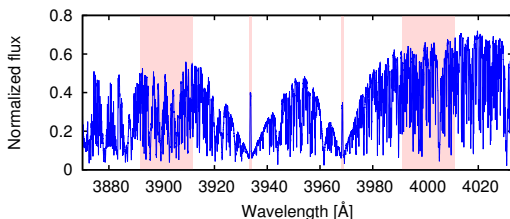

Indikátory chromosférické aktivity

- ▶ **Ca II K & H** čáry (3933.7, 3968.5 Å)
  - ▶ mohou vykazovat výrazné emisní jádra čar
  - ▶ dlouhodobá studie hvězdné aktivity (Wilson 1968)
- ▶ Balmerovy čáry: **H α** (6562.8 Å), **H β** (4861 Å), **H γ** , etc
- ▶ **Ca II IR** triplet (8498, 8542 and 8662 Å)
- ▶ **Na I D1** and **D2** čáry (5896, 5890 Å)

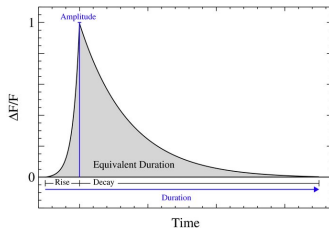
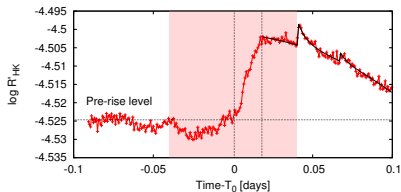
Analýza čar Ca II H & K; R'_{HK} index

- ▶ $\log R'_{HK}$ = indikátor chromosférické aktivity
  - ▶ odstraněn fotosferický příspěvek
  - ▶ vychází z Mt. Wilsonova S-indexu: $S = \frac{F_H + F_K}{C_L + C_R}$
    - F_H a F_K jsou 1 Å intervaly se středem v jádrech čar
    - C_L a C_R jsou 20 Å referenční intervaly toku

Noyes et al. 1984, ApJ, 677, 1324; Melo, C. et al. 200, A&A, 460, 251

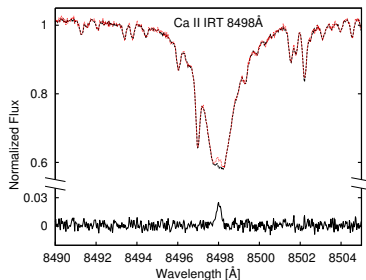
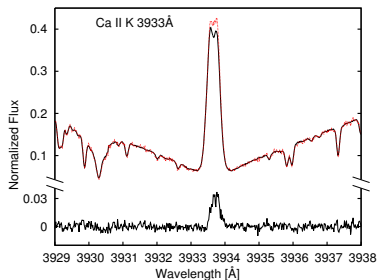
Analyza čar Ca II H & K; R'_{HK} index

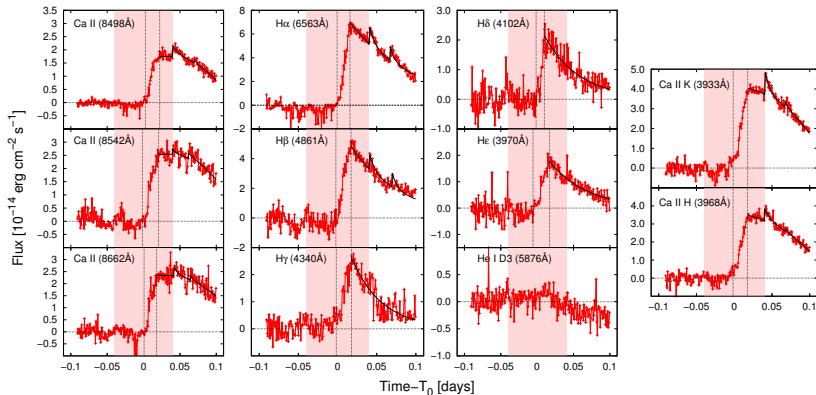
- ▶ Trvání impulzní fáze: 24 min
- ▶ Celková energie: 10^{31} erg

Analýza reziduí chromosférického toku

- ▶ Klidná fáze - průměr z prvních 40 spekter
- ▶ Rezidua - odečtení klidného spektra
- ▶ Fitování reziduí Gaussovou funkcí
- ▶ Výpočet *nadbytečné ekvivalentní šířky*

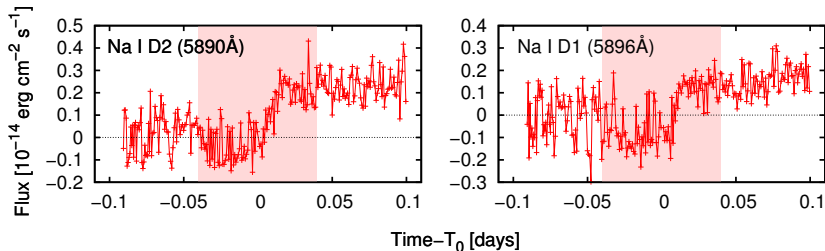
Vývoj erupce v jádrech studovaných čar

- ▶ Celková energie uvolněná při erupci ve všech studovaných čarách: 9×10^{31} erg
- ▶ Délka trvání: 2 hodiny
- ▶ Tato erupce je porovnatelná s nejenergetičtějšími erupcemi na Slunci
- ▶ Energie slunečních erupcí: $10^{29} - 10^{32}$ erg (Priest 2004)
- ▶ Erupce na hvězdách typ M - až do 10^{34} erg

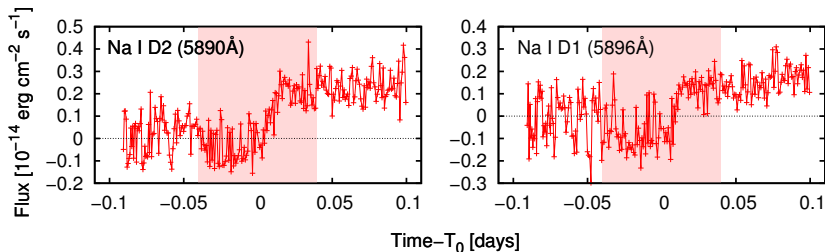
Erupce v čarách Na I D1 and D2 lines

Vývoj jader sodíkových čar během erupce

Erupce v čarách Na I D1 and D2 lines

Vývoj jader sodíkových čar během erupce

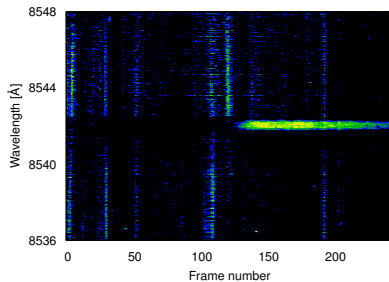
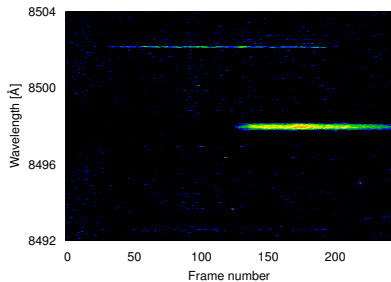

- ▶ Čáry sodíku D1 and D2 se používají při transmisní spektroskopii k objevování exoplanetárních atmosfér (např. Redfield et al. 2008)

- ▶ HD 189733 je „velmi“ aktivní hvězda s exoplanetou
- ▶ Aktivní hvězdy - změny v jádrech chromosferických čar
- ▶ Erupce jsou nepředvídatelné
- ▶ Práce: Khalafinejad et al. 2006 - objev atmosférického sodíku v tomto souboru dat

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST

2d vývoj erupce ve dvou vybraných čarách Ca II IR tripletu (8498 and 8542 Å)

Hledáme PhD studenta

- ▶ Měření radiálních rychlostí hvězd s exoplanetami (2 m Perkův Dalekohled + Ondřejovský Ešeletový spektrograf OES)
- ▶ Spolupráce s observatoří v Tautenburgu; podobný dalekohled jako v Ondřejově
- ▶ 50% úvazek (3 roky) + stipendium
- ▶ Termín: Duben 2017
- ▶ V případě zájmu kontaktujte Petra Kabátha (petr.kabath@asu.cas.cz)

Podmínky během pozorování

